

Контекст на политиката

Равенството между половете е основен принцип, съставляващ неразделна част от правата на човека и предпоставка за това те да са правно защитими и упражняването им да е гарантирано за всички. В Декларацията и програмата за действие от Виена „човешките права на жените и момичетата“ са определени като „неотменна, съставна и неделима част от общоприетите права на човека“. Освен това декларацията призовава човешките права на жените да се вземат под внимание във всички дейности на ООН. Във връзка с това въпросите на човешките права на жените са отчетени и уредени в няколко международни и европейски правни документи.

Международни правни документи и законодателство в областта на правата на човека:

- Конвенция за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (КПДЖ), определяща човешките права на жените като права на човека;
- Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания (2007 г.), единственият международен правен документ в областта на правата на човека, ратифициран от ЕС.

Правни документи и законодателство на Европейския съюз в областта на правата на човека:

- Договорите за Европейския съюз, например Договорът за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) (преработен, 2009 г.), потвърждаващ принципа на равенство и ангажимента на ЕС за премахване на неравенството и призоваващ държавите членки да се борят с дискриминацията в процесите на определяне и прилагане на политиките;
- Харта на основните права на Европейския съюз (2000 г.), укрепваща общата законодателна рамка на правата на човека в ЕС, установяваща принципа на равенство между половете, забраняваща дискриминацията и гарантираща на всеки правото на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес;
- общи директиви на ЕС, засягащи области като равните възможности и равното третиране на жените и мъжете във връзка със заетостта (2006/54/ЕС), тежестта на доказване по дела за дискриминация, основана на пол (97/80/ЕО), правата на жертвите на престъпления, понятията за „насилие, основано на пола“ и „насилие при близки взаимоотношения“ (2012/29/ЕС);
- Стратегия за равенство между жените и мъжете 2010—2015 г., насърчаваща държавите членки да вземат

предвид в законодателството и политиките различните нужди на жените (включително съчетаните неравенства), въвеждаща идеята, че насилието срещу жените представлява нарушение на правата на човека;

- Европейски пакт за равенство между жените и мъжете, 2011—2020 г., призоваващ държавите членки да приемат необходимите мерки за справяне с дискриминацията в различните области на социалния живот;
- Европейска стратегия за хората с увреждания 2010—2020 г.;
- Рамка на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите до 2020 г.;
- Рамково решение на Съвета 2002/629/ПВР от 19 юли 2002 г. относно борбата с трафика на хора.

Стратегическите цели на Пекинската платформа за действие и показателите на ЕС

- И.1.** Насърчаване и защита на човешките права на жените чрез пълно прилагане на всички инструменти за правата на човека, и по-специално Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (КПДЖ).
- И.2.** Гарантиране на равенството и липсата на дискриминация в законодателството и в практиката.
- И.3.** Постигане на правна грамотност (т.е. овластяване на жените по отношение на въпроси свързани с правото).

Всички държави членки са ратифицирали Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените и следователно са правно обвързани с прилагането на конвенцията съгласно принципа за дължимата грижа. Като част от това задължение държавите членки редовно внасят национални доклади относно предприетите мерки в Комитета за премахване на дискриминацията по отношение на жените (Комитет по КПДЖ), който анализира тези доклади и издава конкретни препоръки. Тези доклади се допълват от алтернативни доклади, изготвени от организации на гражданското общество в съответните държави. Освен това Европейската комисия издава годишни доклади относно равенството между жените и мъжете. Досега областта на

правата на човека не е била подлагана на преглед на ниво ЕС в рамките на процеса на наблюдение във връзка с Пекинската платформа за действие.

Базата данни „Жените и мъжете в ЕС: факти и данни“, създадена от Европейския институт за равенство между половете, съдържа актуални данни и информация и е достъпна на адрес:

<http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

Констатации, направени въз основа на данните за целия ЕС

Законодателството за борба с дискриминацията е трудно за транспониране и прилагане

По данни на Мрежата на правните експерти на Европейската комисия в някои случаи прилагането на директивите в областта на равенството между половете е ограничено. Например приетият подход за формулиране на законодателството, който е като цяло неутрален по отношение на половете, възпрепятства прилагането на принципа на равенство на половете, като за това допринасят и разпространените в законодателните и съдебните институции стереотипи. Във връзка с това през 2012 г. средно само 22 % от гражданите на държавите от ЕС-27 смятат, че техните правителствата се борят ефективно с всички форми на дискриминация.

Структурни и институционални бариери пред достъпа на жените до правосъдие

Жените са изправени пред специфични структурни и институционални бариери във връзка с достъпа до правосъдие. Тези

трудности могат да бъдат свързани с разходите за съдебни производства. Освен това в някои случаи съдилищата и полицейските органи не разбират достатъчно спецификите на насилието срещу жените. Поради това недостатъчната координация между правораздавателните и разследващите органи на етапа на разследване и събиране на доказателства може да стане причина жените, преживели насилие, да бъдат принудени да дават повторни показания и да се подлагат на повторни медицински изследвания. Тези несвършенства са причина за голяма продължителност на съдебните производства и повторна виктимизация на жените, което, съчетано с натиска от обществото, може ефективно да разубеди жените да подават оплаквания.

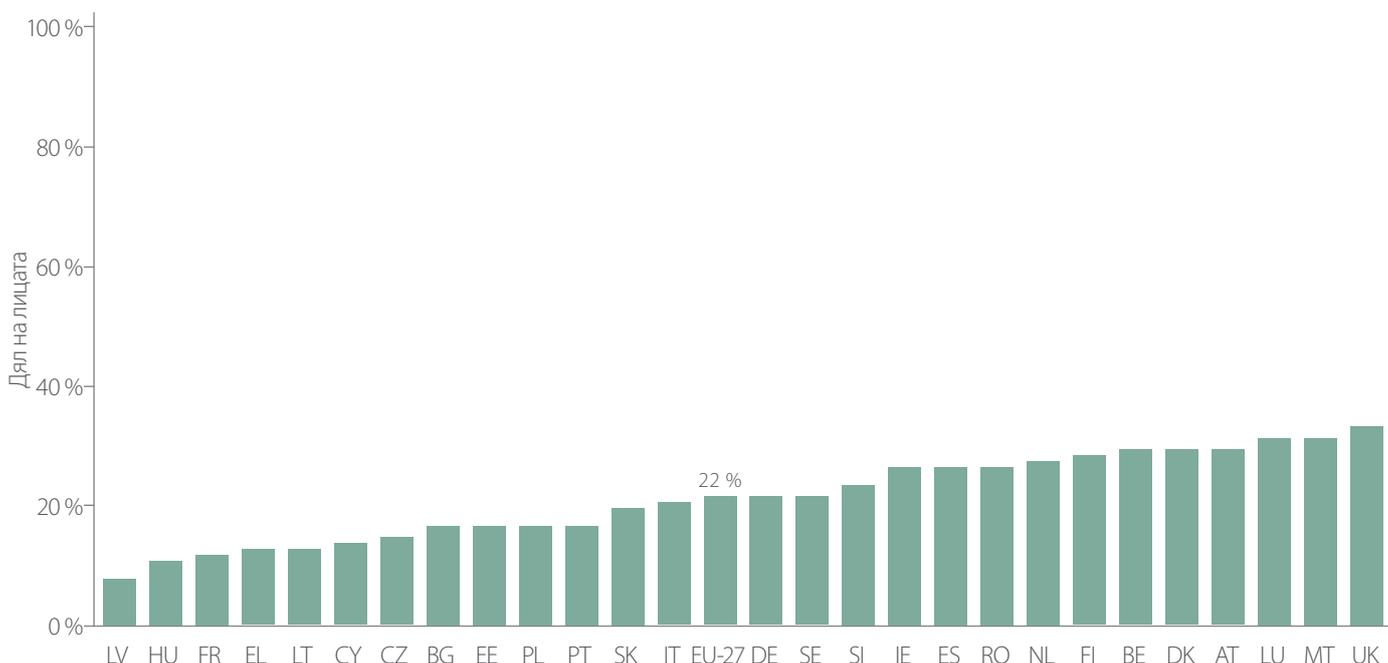
Съществуващите стереотипи и недостатъчната представителност на жените в полицейските и съдебните органи могат да доведат до намаляване на качеството на помощта, предоставяна на жените и мъжете и могат да откажат жените да търсят помощ. Традиционните нагласи и убеждения, които са обвързани със стереотипите, свързани с пола, могат да станат причина за предубеденост, свързана с пола, от страна на съдебните състави, за която е установено, че е една от основните регистрирани причини за малкия брой съдебни дела, завършили с осъдителна присъда, и за високите равнища на отказ от търсене на правосъдие.

Напредъкът по отношение на статистическите данни и научните изследвания на национално и европейско равнище може да подпомогне идентифицирането на препятствията, които срещат жените, и тяхната по-добра оценка.

Жените от различни групи са изправени пред различни предизвикателства при упражняване на правата си

Жените не са хомогенна група, поради което правни, институционални, структурни, социално-икономически и културни

Дял на лицата, които смятат, че полаганите в тяхната държава усилия за справяне с всички форми на дискриминация са напълно ефективни, 2012 г.

фактори могат допълнително да възпрепятстват достъпа на някои жени до правосъдие. Съответно жените могат да бъдат подложени на няколко форми на дискриминация едновременно. Съгласно концепцията за съчетана дискриминация, когато по едно и също време жени са подложени на дискриминация на различни основания, последствията са по-тежки от сбора на отделните форми на дискриминация, взети поотделно. Тежестта на последствията по-скоро се умножава, тъй като дискриминационните преживявания са неотделими и комплексни.

Оценката на съчетаната дискриминация е трудна задача, особено когато дискриминацията е свързана с пола

Концепцията за съчетана дискриминация е сложна и трудна за дефиниране и затова е приложена различно в правните системи на отделните държави членки. Съгласно принципа за съпоставимост е необходимо да се установи референтен случай както в законодателството на ЕС, така и в националното законодателство, за да може да се оцени дали дадено лице е било дискриминирано. По-конкретно, когато е налице съчетана дискриминация, е трудно да се открият подходящи сравнения, поради което в практиката прилагането на принципа на недискриминация е ограничено.

Мигранти (включително бежанци, търсещи убежище и незаконни мигранти жени)

Повечето държави членки предоставят право на временно пребиваване, когато е налице доказателство за съществуването на редовен трудов договор. Жените мигранти обаче често работят в нерегулирани сектори и в неформалната икономика. Освен това все още съгласно законите относно местопребиваването и заетостта, които в голяма степен са неутрални по отношение на пола, връзката със семейното положение е определяща. Обикновено жените, които влизат в страната като съпруги на мъже работници, са поставени в зависимост от продължаването на семейната им връзка, което ги изправя пред особено големи трудности, когато трябва да потърсят помощ от съдебната система, например когато са станали жертва на насилие, основано на пола. Достъпът до правосъдие е особено затруднен за незаконните мигранти жени, тъй като е възможно те да се страхуват да не станат обект на наказателно преследване, в случай че се обърнат към правораздавателната система. Пред този проблем са изправени по-специално жертвите на трафик на хора и на принудителна проституция.

Полезни инициативи:

Зачитането на човешките права на жените и равното третиране са съставен елемент на дейностите на няколко организации в областта на правата на човека, работещи на равнището на държавите членки и на равнище ЕС. През периода 2012—2015 г. Естонският център за правата на човека изпълнява проекта „Мрежа за равно третиране“, който има за цел да подобри защитата от дискриминация посредством работа в мрежа и сътрудничество между организациите на гражданското общество, както и посредством стратегическо застъпничество. Датският институт за правата на човека (ДИПЧ) публикува нов ситуационен доклад, в който представя основните проблеми на човешките права в Дания. Темите, които са приоритетно разгледани в доклада на ДИПЧ за 2013 г., са свързани с въпросите на равенството между половете в Дания. Освен това отделът за равно третиране на ДИПЧ работи за разработването на методи за насърчване на равното третиране и липсата на дискриминация. Някои от наборите инструменти, разработени в тази област, са „Колело на многообразието“, „Лаборатория по многообразие“ (за частния сектор) и „Лаборатория по равенство“ (за общините).

Жени от малцинствени групи

Жените от малцинствени групи (например етнически, езикови или религиозни малцинства) разполагат с ограничен достъп до правосъдие, тъй като за тях рискът от бедност и социално изключване е по-голям. Държавите членки обаче не предприемат мерки за отстраняване на трудностите и препятствията, пред които са изправени жените от етнически малцинства във връзка с достъпа им до пазара на труда, въпреки че повечето държави членки зависят от индивидуалното участие на пазара на труда, за да поддържат своите пенсионни и социални системи.

Жени от ромски произход

Ромското население представлява най-многобройната етническа малцинствена група в ЕС. Съгласно оценките числеността на тази група е 6 млн. души. Въпреки че терминът ромско население е често употребяван на политическо равнище, той маскира разнообразието в рамките на групата. Жените от ромски произход страдат от някои от най-изразените форми на маргинализация и дискриминация и често са възпрепятствани да навлязат в сферата на обществения живот поради техните задължения в личния живот и устойчивите традиционни ценности относно ролята на жената в техните общности.

Жени с увреждания

Жените и момичетата с увреждания представляват 16 % от общата популация на жените в ЕС. За жените с увреждания вероятността да бъдат дискриминирани е между 0,5 и 10 пъти по-голяма в сравнение с жените без увреждания.

Лесбийки или бисексуални жени и транссексуални лица

Лесбийките и бисексуалните жени, както и транссексуалните лица по-често съобщават, че са подлагани на дискриминация на основание на техния пол, в сравнение с гей и бисексуалните мъже.

Възрастни жени

Жените на възраст над 65 години все още са обект на специфична и сериозна дискриминация (във връзка с достъпа им до работни места или във връзка с получаване на обезщетения, както и във връзка с достъпа им до съдебните и полицейските органи), тъй като те може да не са осведомени за предоставяните услуги и да не възприемат себе си като жертви.

НАПРЕДЪК И ТРУДНОСТИ В ОБЛАСТ И: ЧОВЕШКИ ПРАВА НА ЖЕНИТЕ

НАПРЕДЪК

- Гарантирането на равнопоставен достъп до правосъдие е признато като въпрос с фундаментално значение.
- Някои държави членки са признали необходимостта от предприемане на мерки във връзка с множествената и съчетаната дискриминация.
- Необходимостта от подкрепа на жените, преживели насилие, се признава във все по-голяма степен и в резултат в някои държави членки се приети по-ефективни мерки и механизми за подкрепа.

ТРУДНОСТИ

- Жените и мъжете не се ползват в еднаква степен от своите права.
- Жените са изправени пред институционални, икономически и културни бариери във връзка с достъпа до правосъдие.
- За жените, принадлежащи към определени групи, е особено трудно да получат равнопоставен достъп до правосъдие.
- За жените — жертви на престъпления, все още съществуват съществени препятствия пред търсенето на правна защита.
- Няма разработени сравнителни данни или показатели за оценка на прогреса на държавите членки в тази област на загриженост.

Пътят напред за ЕС

- Разработване на показатели за оценка на напредъка на държавите членки в областта на човешките права на жените.
- Премахване на препятствията, които възпрепятстват жените, и по-конкретно жертвите на насилие, да търсят правна защита във връзка с нарушаване на техните права.
- Гарантиране на равнопоставен достъп до правосъдие за всички жени чрез премахване на икономическите, културните и (свързаните с пола) институционални бариери като необходима предпоставка за осъществяването на човешките права на жените.
- Разработване на мерки, гарантиращи, че жените и мъжете се ползват в равна степен от своите човешки права, за справяне с множествената и съчетаната дискриминация и за решаване на специфичните проблеми на жените, преживели насилие.

Европейски институт за равенство между половете (EIGE)

Европейският институт за равенство между половете (EIGE) е центърът на ЕС за знания в областта на равенството между половете. EIGE подпомага авторите на политики и всички заинтересовани институции в усилията им да превърнат равенството между жените и мъжете в реалност за всички европейци и не само за тях, като им предоставя специфични експертни познания, както и съпоставими и надеждни данни за равенството между половете в Европа.

Повече информация: <http://eige.europa.eu>

Центърът за ресурси и документация (ЦРД) на Европейския институт за равенство между половете е иновативна и практическа платформа, която е разработена с цел да помага в търсенето на важни източници относно равенството между половете, да улеснява обмена на знания между органите и лицата с интерес към политиките и практиките в областта на равенството между половете и да предлага интернет пространство за обсъждания и дебати.

Повече информация: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

За контакти:
European Institute for Gender Equality
Gedimino pr.16, LT-01103 Vilnius, LITHUANIA
Тел. +370 5 215 7444, Тел.+370 5 215 7400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN: 978-92-9218-645-6

doi:10.2839/066810

MH-04-15-022-BG-N